

Телеграф
17.07.2020 г., с. 13

Управителят на НОИ: 265 000 по-малко болнични в пандемията

Райна Харалампиева

- Г-н Иванов, от 1 юли тази година 2 милиона 90 хиляди пенсионери получиха увеличение на пенсиите си. Каква е средната сума, с която се вдигат парите за старост?

- В това число се включват както осъвременените с 6,7 на сто по т.нар. "швейцарско правило" пенсии за трудова дейност, отпуснати до края на 2019 г., така и пенсиите, несвързани с трудова дейност, чийто размер също нараства от месец юли. Минималният размер на основната пенсия за осигурителен стаж и възраст беше увеличен от 219,43 лв. на 250,00 лв. месечно или с 13,9 на сто. Със същия процент бяха увеличени и минималните размери на другите видове пенсии за трудова дейност. С постановление на Министерски съвет беше определен нов месечен размер на социалната пенсия за старост от 1 юли – 141.63 лв., което е ръст с 6,7 на сто спрямо досегашния ѝ размер. Останалите пенсии, несвързани с трудова дейност, чиито размери се определят в процент от социалната пенсия за старост, също нараснаха с такъв процент.

Така общото средно увеличение на размерите на пенсиите през месец юли е с около 31 лева или със 7,6 на сто. Непременно трябва да се напомни, че със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2020 г. бяха утвърдени разходи за пенсии за над 10,5 милиарда лева, като за осъвременяване и за увеличенията на пенсиите и добавките към тях бяха предвидени общо 439,5 милиона лева допълнителни средства спрямо Закона за бюджета на ДОО за миналата година.

- Колко пенсионери са били на тавана преди осъвременяването и колко са минали над него в резултат на осъвременяването?

- Съгласно Кодекса за социално осигуряване максималният размер на получаваните една или повече пенсии без добавките към тях е 40 на сто от максималния осигурителния доход, което е равно на 1200 лева. Преди 1 юли т.г. такава максимална пенсия получаваха 30 564 пенсионери, след осъвременяването на размерите на пенсиите от 1 юли с 6,7 на сто, броят на лицата с пенсии, ограничени на 1200 лева, е 41 602.

- Какви са най-честите проблеми на хората, които могат да забавят отпускането на пенсия?

- В хода на всяко производство за отпускане на пенсия за трудова дейност се разглеждат и уточняват данни за целия осигурителен стаж на лицата, който е със значителна продължителност. През последните 20 години осигурителната история на кандидат пенсионерите става все по-сложна, поради честа смяна на осигурителите, работа при повече от един осигурител по едно и също време, полагане на извънреден труд и др., в резултат на което и преценката на правото и размера на бъдещата пенсия изисква повече усилия и време.

Често гражданите считат, че Националният осигурителен институт (НОИ) трябва да разполага с пълни данни и информация за осигурителната история на всяко отделно лице. Следва обаче да се има предвид, че данни за осигурителния стаж и осигурителния доход на гражданите се събира в информационната система и регистрите на НОИ от 01.01.1997 г. Това прави задължително представянето от осигурените лица на оригинални документи за времето преди тази дата, коректно изготвени и надлежно

заверени от работодателите, с които да докажат своя осигурителен стаж, респективно осигурителен доход.

- Кои са другите проблеми, които могат да възникнат?

- Гражданите могат да имат проблем със своевременното снабдяване и представяне на необходимите документи, ако те не са били издадени навремето от работодателя. Сериозни са ситуацияите, при които осигурителят вече не съществува или съответната трудова и счетоводна документация е погинала в годините. Осигурители, които са прекратили дейността си и нямат правоприменик, са длъжни да предадат създадената от тях първична документация в Обединения осигурителен архив към НОИ, но това задължение съществува едва от 2006 г. На следващо място има случаи, когато в издадените от това време документи данните не са пълни или са неточни, което налага допълнителни проверки или изисква издаване на нови удостоверяващи доказателства за положения от лицата трудов стаж. Налице са, за съжаление, и редица случаи, когато се представят неистински документи или документи с невярно съдържание.

- Как процедурите в такива ситуации?

- При основателно съмнение за верността на дадени документи, възникнало в длъжностните лица, се изисква извършването на допълнителни проверки от контролните органи на НОИ или документът се изпраща на компетентните разследващи органи. Тези проверки отнемат значително време от хода на пенсионното производство. За времето след 01.01.1997 г., проблеми при отпускане на трудовите пенсии възникват, когато информацията от представените документи за осигурителен стаж и/или доход не съвпада с данните в информационната система и регистрите на НОИ. В тези хипотези също се налага допълнително уточняване на данните с осигурителите за изясняване на верността на продължителността на осигурителния стаж и верността на сумата на осигурителния доход. В определени случаи е необходимо и събирането на допълнителни документи както за правилна преценка на правото на пенсия, така и за определянето на нейния размер, напр. за изясняване на правилната категория труд за съответна заемана длъжност, за доказване на родствени връзки и др. Обикновено длъжностните лица от НОИ изискват тези документи по служебен път, без да ангажират кандидат пенсионерите, но това често отнема повече време. В пенсионните производства, както във всяко административно производство, длъжностното лице трябва да прецени всички факти и доводи и да се произнесе след като са изяснени всички факти и обстоятелства, които са от значение за разглеждания случай.

- По време на пандемията нараства ли броят на лицата с право на парични обезщетения за безработица?

- От малко под 70 хиляди лица през декември 2019 г., в средата на настоящата година броят на лицата с изплатени парични обезщетения за безработица е нараснал над два пъти до близо 147,5 хиляди души. Увеличението се дължи преди всичко на лицата без стаж или доход от друга държава, т.е. хора, които не са работили в чужбина. От гледна точка на структурата на лицата с парично обезщетение, най-голям е дялът на хората, които не са напуснали работа по свое желание и от последния път, когато са ползвали парично обезщетение (ако изобщо са ползвали), са минали повече от три години. Те са над 70% от всички лица с право на парично обезщетение за периода от януари – май. Това е логична последица от разклащането на пазара на труда в последните месеци.

- Колко хора вземат минимално обезщетение?

- Интересен факт е, че само около 3% от тези лица са на минималния размер от 9 лв. Близо 60% от тях са с дневен размер на обезщетението над минималния, но до 35 лв. На максималния размер са били само около 2,5% от получателите на обезщетения. Лицата, които или са напуснали работа по свое желание, или са изминали по-малко от 3 години

от последния път, когато те са ползвали парично обезщетение, са около 30% от всички лица за периода януари – май. Знаете, че те получават минималния размер на обезщетението за период от четири месеца.

- Продължава ли тенденцията за намаляване на безработните?

- След април, когато бе получен рекорден брой заявления (над 68 хиляди), броят на получените в НОИ заявления за отпускане на парично обезщетение за безработица намалява с бързи темпове. Съответна на броя на безработните е и динамиката на разходите от фонд "Безработица". За януари т.г. бяха начислени малко под 42 милиона лева като парични обезщетения за безработица, през април те нараснаха до около 54 милиона лева, пикът бе през май – 60 милиона лева, през юни вече регистрираме спад – около 54 милиона лева. Това дава основание да се прогнозира, че при настоящите прогнози за икономическото развитие и пазара на труда до края на годината, входящият поток на безработните лица с обезщетения ще започне да намалява. Доказателство за това е фактът, че през месец юни броят на подадените заявления е 18 361, а за първите десет дни на юли – близо 6 800 заявления.

- Какви са разходите по мярката 60/40? Колко фирми и хора са се възползвали?

- Оперативните данни към 7 юли показват, че са изплатени компенсации за над 161 хиляди лица на 8 652 работодатели. Сумата възлиза приблизително на 138,3 млн. лв. След тази дата се извършиха още плащания и сумата надвиши 153 милиона лева. Разпределението на работодателите, възползвали се от мярката показва, че най-голямата част от тях са от търговията (26,3%), следвани от хотелиерството и ресторантьорството (19,1%). Практически, това са секторите, които бяха най-силно засегнати от ограничителните мерки срещу разпространението на коронавируса COVID-19. При наетите лица доминира секторът на преработващата промишленост. Макар и само 15,6% от работодателите да са от тази икономическа дейност, там са 46,4% от наетите лица и близо 39% от изплатените средства. Причината е, че това са предприятия с по-голям брой наети лица, докато при търговията, хотелиерството и ресторантьорството доминират предприятия с по-малък брой наети. В териториален план, около една трета от работодателите и наетите лица, и около 33,5% от изплатената сума е концентрирана в област София-град. Другите области, в които има по-голяма концентрация на средства, са Бургас (6,0%), Пловдив (8,3%) и Варна (6,9%). Това е логично, имайки предвид, че в тези области има най-голям брой заети лица, от една страна, и в икономиката им преработващата промишленост, търговията, хотелиерството и ресторантьорството имат важно значение, от друга.

- Какъв е средният размер на подкрепата?

- Що се отнася до размера на подкрепата, през март компенсацията се изплащаше за времето след въведеното извънредно положение, т.е. след 13 март, поради което подкрепата не е за цял месец. С това се обяснява голямата концентрация в групата до 200 лв. включително (41,2% от всички лица). Независимо от това, за другите месеци структурата на работниците и служителите по размер на компенсацията е близка - най-много са наетите, за които са изплатени компенсации под 400 лв. (между 60 и 70% от всички лица в отделните месеци). Това позволява извода, че възнагражденията, върху които са се осигурявали работниците и служителите, за които са изплатени компенсации, не са високи. Но със сигурност без тази мярка шокът върху пазара на труда щеше да бъде значително по-силен.

- Увеличи ли се в пандемията броят на болничните?

- Изключвайки причините, свързани с трудова злополука и професионална болест, за периода от началото на годината до края на юни са приети общо 1 408 576 болнични листове, с 264 439 по-малко от същия период на миналата година. След грипната епидемия от началото на годината, интересен факт е, че след март, т.е. в най-интензивния

период от разпространението на коронавируса COVID-19, броят на приетите болнични листове намалява. През април, март и юни са приети почти два пъти по-малко болнични листове в сравнение с януари, февруари и март. В условия на пандемия от коронавирус COVID-19, единствено болничните листове при карантина отчитат нарастване и по последни данни са около 21 500, но от тях свързани с карантина по причини на коронавирус са малко над 9000. Това, разбира се, не е бройката на заразените, а на карантинираните по указанията на РЗИ – контактни, завръщащи се от чужбина и т.н.